

Posudek

Jakub Adamus: Katolická mírová hnutí 1948-1968 v Československu s důrazem na osobu Josefa Plojhara. Diplomová práce, počítačový výtisk-strojopis. Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Praha 2017, 95 s.

Práce Jakuba Adamuse mapuje katolická mírová hnutí u nás i v zahraničí a všímá si provázanosti komunistické politiky a mírového hnutí obecně. Obsahuje výklad o situaci v Československu v letech 1948-1968 a krátkou komparaci se situací v Polsku a Maďarsku ve stejné době.

Práce je rozdělena na úvod, devět kapitol, z nichž některé jsou dále členěny na podkapitoly, a závěr. V úvodu autor konstatuje, že problematice mírového hnutí obecně a mírového hnutí katolického duchovenstva zvláště nebyla u nás doposud věnována dostatečná pozornost. Dosavadní odborná literatura k tomuto tématu je naprosto nedostatečná. Dostupné archivní prameny přitom umožňují poměrně dobře celé hnutí popsat.

Autor se dále zabývá historií mírového hnutí obecně. Mírové hnutí se objevuje už v 19. století, rozvíjí se na počátku 20. století, nedokázalo nicméně zabránit vzniku první světové války, ani druhé světové války o čtvrt století později. Silné mírové hnutí se objevuje po druhé světové válce. Po vzniku studené války komunisté využívali mírového hnutí ke své propagandě. Prohlašovali komunistické státy a především Sovětský svaz za mírumilovné státy, zatímco kapitalistické státy byly vykreslovány jako státy přející si válku. Války byly vydávány za produkt kapitalistického systému. Mezinárodní mírové hnutí (hnutí obránců míru), které vzniklo na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století bylo na jedné straně produktem celkem pochopitelného strachu lidí v tehdejší světě z třetí světové války a možné nukleární katastrofy, na druhé straně šlo ale i o ve své době poměrně účinný nástroj komunistické propagandy a sovětské zahraniční politiky usilující o oslabení obranného potenciálu západních zemí především a USA. Ačkoliv se v mírovém hnutí angažovali lidé různých názorů, hnutí bylo ve skutečnosti pod kontrolou komunistů, resp. Moskvy.

V dalších kapitolách si Adamus všímá sbírání podpisů pod tzv. Stockholmskou výzvou z jara 1950, přijetí zvláštního zákona a obranu míru (č. 165/1950 Sb.) a mírové symbolice a její role v kultuře. Zde se poprvé blíže zabývá vztahem katolické církve a mírového hnutí. Do mírového hnutí pod svou kontrolou se v Československu (ale i jinde) komunisté pokusili zapojit představitele církví, především nižší duchovenstvo. V převážně katolických zemích (a

tu bylo v 50. letech 20. stol. nesporně i Československo) mělo katolické mírové hnutí, vedené katolickými duchovními ochotnými spolupracovat alespoň částečně s komunistickým režimem, současně oslabit vliv vysoké hierarchie a Vatikánu. Prvním takovýmto pokusem v Československu bylo ustavení Katolické akce, která současně měla vystupovat jako mírové hnutí. Pokus však nebyl úspěšný, protože papež Pius XII. Katolickou akci zakázal jako hnutí heretické a většina duchovních se neodvážila jít do otevřené roztržky se Svatým stolicem.

Další kapitoly se týkají tzv. hnutí vlasteneckých kněží. Mělo jít o hnutí katolických duchovních, kteří se stavěli pozitivně k tzv. lidově-demokratickému zřízení a byli tudíž alespoň do určité míry ochotni spolupracovat s komunistickým režimem. Autor správně hledá kořeny myšlenky „vlasteneckých kněží“, postavených proti církevní hierarchii, v předválečném SSSR, kde komunisté proti oficiální pravoslavné církvi organizovali tzv. živou církev, mající cíl oficiální církve rozložit. V Československu za pomoci Státního úřadu pro věci církevní vlastenečtí kněží uspořádali při příležitosti tradiční pouti na Velehrad (5. července) na tomto poutním místě mírovou konferenci (4. – 6. července 1950), z níž vzešel Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva (CMV KD), který měl řídit katolické mírové hnutí. Na nižších stupních církevní hierarchie vznikly další (nižší) výbory mírového hnutí katolických duchovních a i zde stáli v popředí tzv. vlastenečtí kněží. Výbor zorganizoval s pomocí Státního úřadu pro věci církevní v Praze 27. září 1951 mírový sjezd. CMV KD měl řídit mírové hnutí katolických duchovních v období mezi sjezdy. CMV KD řídil také činnost nižších (hlavně diecézních) mírových výborů katolického duchovenstva. Výbory však byly až na výjimky pasivní a sjezdy se uskutečnily už pouze dva – v roce 1959 a 1966. Na 3. sjezdu (24. – 25. listopadu 1966) byl název CMV KD změněn na Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD), což mělo umožnit prezentování celé akce jako hnutí veškerého duchovenstva (k členství v MHKD nebylo nutno podávat zvláštní přihlášku, šlo fakticky o volné sdružení). Vatikán se k celé akci CMV KD, resp. MHKD, stavěl značně rezervovaně a osoby spjaté s CMV KD odmítal jmenovat na uprázdněné biskupské stolce.

V dalším výkladu je věnována pozornost některým osobnostem z řad CMV KD, především jeho předsedovi Josefovi Plojharovi, ale také generálnímu tajemníkovi Josefovi Benešovi, a okrajově např. i Františku Tomáškoví, který se rovněž v hnutí v šedesátých letech částečně angažoval, byť se potom v osmdesátých letech stal naopak jedním z duchovních vůdců rodící se protikomunistické opozice.

CMV KD zanikl v době „Pražského jara“ v roce 1968. Následně byl zvolen akční výbor katolického duchovenstva v čele s biskupem Františkem Tomáškem, který v dalších dnech připravil transformaci mírového hnutí katolického duchovenstva v „Dílo koncilové obnovy.“ Oficiální sjezd nové organizace katolických duchovních se konal 14. dubna 1968 na Velehradě. Ovšem, Dílo koncilové obnovy nepřežilo „Pražské jaro“. Vznik organizace „Pacem in teris“ na počátku normalizace byl jednoznačně návratem k myšlence CMV KD jako organizace spolupracující s komunistickým systémem.

Práce dále obsahuje krátkou zmínku o katolických mírových hnutích v Polsku a Maďarsku. V závěru si autor klade otázku, jakou roli MHKD vlastně sehrálo. I když šlo o organizaci částečně kolaborující s komunistickým režimem, je možné hodnotit pozitivně uchování církevní struktury a chodu církve i v době uprázdněných biskupských stolců.

Adamusova práce je napsána se znalostí problematiky a s využitím původního archivního materiálu. Členění textu je ale místy málo přehledné, název jedné kapitoly se dokonce opakuje: kapitola 7 (s. 59-62) a kapitola 8 (s. 63-80) mají shodný název „Celostátní mírový výbor katolického duchovenstva“, což je pro čtenáře matoucí. Krátká kapitola o katolických mírových hnutích v Polsku a Maďarsku by potřebovala rozšířit.

Přes tyto dílčí nedostatky práce nepochybně splňuje požadavky kladené na magisterskou diplomovou práci. **Doporučuji** ji k obhajobě a navrhuji hodnocení stupněm „výborně.“

V Praze, 24. srpna 2017

prof. PhDr. Jan Rychlík, DrSc.